

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.gov.pl/web/justice> [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

PIERWSZA SEKCJA

SPRAWA DYLUŚ przeciwko POLSCE

(Skarga nr 12210/14)

WYROK

Art. 6 ust. 1 (charakter cywilny) • Dostęp do sądu • Odmowa rozpoznania przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej przez adwokata do tego sądu za pośrednictwem innego adwokata • Zbyt formalistyczne i nieproporcjonalne podejście Sądu Najwyższego

STRASBURG

23 września 2021 r.

OSTATECZNY

23/12/2021

Wyrok ten stał się ostateczny na warunkach określonych w art. 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie Dyluś przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Pierwsza Sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

Péter Paczolay, *przewodniczący*,
Krzysztof Wojtyczek,
Gilberto Felici,
Erik Wennerström,
Raffaele Sabato,
Lorraine Schembri Orland,
Ioannis Ktistakis, *sędziowie*,

i Renata Degener, *Kancierz Sekcji*,

Uwzględniając skargę (nr 12210/14) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesioną do Trybunału na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez pana Pawła Dylusia („skarżącego”) w dniu 29 stycznia 2014 r.,

Uwzględniając decyzję o zakomunikowaniu Rządowi polskiemu („Rząd”) skargi dotyczącej art. 6 Konwencji,

Uwzględniając uwagi stron,

Obradując na posiedzeniu niejawnym Izby w dniu 31 sierpnia 2021 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

WPROWADZENIE

1. Skarga dotyczy zarzutu naruszenia prawa do sądu. Wobec skarżącego, z zawodu adwokata, wytoczono postępowanie dyscyplinarne, w którym za pośrednictwem swojego adwokata wniósł kasację od orzeczenia wydanego na zakończenie tego postępowania. Skarżący zarzuca Sądowi Najwyższemu, że odmówił rozpoznania tej kasacji z uwagi na to, że została sporządzona przez niego, a nie przez jego adwokata.

STAN FAKTYCZNY

2. Skarżący urodził się w 1957 r. i mieszka w Poznaniu. Reprezentowany był przez panią P. Federowicz.

3. Rząd był reprezentowany przez swoich pełnomocników, najpierw przez panią J. Chrzanowską, a następnie przez pana J. Sobczaka z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. Skarżący, adwokat z zawodu, nie wniósł skargi kasacyjnej w imieniu jednej ze swoich klientek, chociaż wyraziła ona taką wolę. Z tego powodu wszczęto wobec niego postępowanie dyscyplinarne za działanie sprzeczne z zasadami etyki zawodowej.

5. Orzeczeniem z dnia 8 lutego 2012 r. Sąd Dyscyplinarny Izby Adwokackiej w Poznaniu uznał go za winnego popełnienia przewinienia dyscyplinarnego w postaci postępowania sprzecznego z zasadami etyki

zawodowej na podstawie art. 80 ustawy Prawo o adwokaturze w związku z § 57 Kodeksu Etyki Adwokackiej (paragraf 11 i 15 poniżej) i wymierzył mu karę nagany. Zasądził również od niego zwrot kosztów postępowania na rzecz izby adwokackiej w wysokości 2000 złotych (PLN) – około 500 euro (EUR). W uzasadnieniu decyzji Sąd Dyscyplinarny zauważył, że skarżący był zdania, iż ewentualna skarga kasacyjna w przedmiotowej sprawie byłaby skazana na niepowodzenie, ale powinien był wówczas zrezygnować z prowadzenia sprawy w terminie umożliwiającym jego klientce ustanowienie innego pełnomocnika, czego nie uczynił, w związku z czym upłynął termin do wniesienia skargi kasacyjnej. Orzeczeniem z dnia 20 października 2012 r. Wyższy Sąd Dyscyplinarny Adwokatury utrzymał tę decyzję w mocy.

6. W dniu 27 marca 2013 r. skarżący wniósł do Izby Karnej Sądu Najwyższego kasację od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego.

7. W dniu 9 kwietnia 2013 r. Wyższy Sąd Dyscyplinarny wezwał skarżącego, na podstawie art. 95n ustawy Prawo o adwokaturze (zob. paragraf 13 poniżej), do usunięcia braków formalnych tego odwołania w terminie siedmiu dni. W szczególności zwrócił się o to, by kasacja została sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego, i stwierdził, że w przeciwnym razie nie będzie ona dopuszczalna.

8. W dniu 15 kwietnia 2013 r. skarżący ustanowił adwokata do reprezentowania go przed Sądem Najwyższym. Nazajutrz adwokat ten wniósł w imieniu zainteresowanego kasację, którą sam podpisał.

9. W dniu 25 kwietnia 2013 r. Sąd Najwyższy, stosując art. 531 § 1 (paragraf 18 poniżej) Kodeksu postępowania karnego (kpk) w związku z art. 95n ustawy Prawo o adwokaturze, pozostawił kasację bez rozpoznania i obciążył skarżącego kosztami postępowania, tj. kwotą 20 zł. W uzasadnieniu swojej decyzji Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje:

– Kasacja wniesiona przez samego skarżącego oraz kasacja wniesiona przez adwokata skarżącego były identycznie sformułowane i obie zostały opatrzone datą 27 marca 2013 r. Można było z tego wywnioskować, że drugie odwołanie nie zostało sporządzone przez adwokata skarżącego, który został ustanowiony dopiero w dniu 15 kwietnia 2013 r. To ostatnie odwołanie nie było zatem zgodne z art. 526 § 2 kpk (zob. paragraf 17 poniżej). Artykuł ten stanowił, że kasacja – jeżeli nie pochodzi od prokuratora – aby była dopuszczalna musi być sporządzona i podpisana przez adwokata lub radcę prawnego upoważnionego do reprezentowania skarżącego. Przymus adwokacko-radcowski dotyczy wszystkich wnoszących kasację, w tym adwokatów i radców prawnych. Z tego względu kasacja wniesiona przez adwokata lub radcę prawnego od orzeczenia wydanego w toczącym się przeciwko niemu postępowaniu dyscyplinarnym jest niedopuszczalna. Z brzmienia art. 526 § 2 wynika, że określony w nim obowiązek nie jest spełniony, jeżeli adwokat lub radca prawny, któremu zlecono reprezentowanie skarżącego w postępowaniu kasacyjnym, powtórzy treść

kasacji sporządzonej przez swojego mocodawcę lub – jak w niniejszej sprawie – jedynie doda swoje dane zawodowe do kasacji sporządzonej przez swojego mocodawcę.

– Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu kasacyjnym jest ugruntowany w odpowiednim orzecznictwie i doktrynie prawa. Ma on na celu zapewnienie w postępowaniu karnym rozdzielenia roli adwokata lub radcy z jednej strony, a z drugiej strony oskarżonego, strony cywilnej lub oskarżyciela posiłkowego. Ma to również na celu umożliwienie każdemu wnoszącemu kasację przedstawienie swojej sprawy Sądowi Najwyższemu w sposób możliwie najbardziej obiektywny. Do prawidłowego przedstawienia zarzutów kasacyjnych, które dotyczą wyłącznie kwestii prawnych, konieczne jest bezstronne podejście i profesjonalizm pozbawiony subiektywizmu (którego wnoszący kasację nie może mieć). Umożliwienie adwokatowi, wobec którego toczy się postępowanie dyscyplinarne, sporządzenia i podpisania kasacji we własnej sprawie, skutkowałoby obejściem art. 526 § 2 kpk. W takiej sytuacji wnoszący kasację adwokat nie jest w stanie prawidłowo przedstawić swojej sprawy.

– Zgodnie z art. 91a § 1 ustawy Prawo o adwokaturze (zob. paragraf 12 poniżej) kasację może wnieść jedynie Minister Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich, Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej oraz strony postępowania, w tym oskarżyciel, obwiniony adwokat i osoba pokrzywdzona przez obwinionego adwokata. Ponadto obwiniony adwokat ma prawo do wyznaczenia obrońcy, który sam musi być adwokatem. W związku z tym niedopuszczalne byłoby łączenie funkcji obrońcy oskarżonego i obrońcy w tym samym postępowaniu.

– Nawet gdyby w niniejszej sprawie skarżący formalnie zastosował się do art. 526 § 2 kpk, kasacja, którą wniósł w jego imieniu adwokat, nie została sporządzona przez tego adwokata, lecz stanowiła jedynie powtórzenie treści kasacji, którą sporządził sam skarżący. W związku z tym kasacja ta musiała zostać odrzucona.

ODPOWIEDNIE KRAJOWE RAMY PRAWNE I PRAKTYKA

I. KONSTYTUCJA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

10. Art. 45 ust. 1 Konstytucji stanowi, że każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

II. USTAWA PRAWO O ADWOKATURZE

11. Zgodnie z art. 80 tej ustawy, adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych

obowiązków zawodowych lub za niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia. Zgodnie z art. 81 tej samej ustawy kary dyscyplinarne są następujące: upomnienie, nagana, kara pieniężna, zawieszenie w czynnościach zawodowych na czas od trzech miesięcy do pięciu lat, wydalenie z adwokatury.

12. Zgodnie z art. 91a § 1 tejże ustawy od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny przysługuje kasacja. Mogą ją wnieść strony, Minister Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej.

13. Wreszcie, zgodnie z art. 95n tej samej ustawy, do postępowania dyscyplinarnego wobec adwokatów stosuje się na zasadzie analogii przepisy kpk.

III. KODEKS ETYKI ADWOKACKIEJ

14. Zgodnie z § 14 tego Kodeksu adwokat odpowiada za formę i treść pism procesowych przez niego zredagowanych, nawet jeśli nie zostały przez niego podpisane.

15. Zgodnie z § 57 tego samego Kodeksu, jeżeli adwokat uzna, że wniesienie środka odwoławczego w prowadzonej przez niego sprawie z wyboru lub z urzędu jest prawnie lub faktycznie bezzasadne, a klient z tym stanowiskiem się nie zgadza, powinien bez zbędnej zwłoki wypowiedzieć pełnomocnictwo. Zasada ta ma zastosowanie do skargi kasacyjnej, skargi konstytucyjnej i innych środków procesowych służących zmianie lub wzruszeniu prawomocnego orzeczenia.

IV. KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

16. Zgodnie z art. 526 § 2 kpk w brzmieniu sprzed nowelizacji z dnia 20 lipca 2000 r., kasacja musiała być sporządzona i podpisana przez adwokata, chyba że została wniesiona przez prokuratora, Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich.

17. Zgodnie z art. 526 § 2 kpk w brzmieniu obowiązującym od czasu tej samej zmiany ustawodawczej, kasacja musi być sporządzona i podpisana przez obrońcę lub pełnomocnika wnoszącego kasację, chyba że pochodzi ona od prokuratora, Prokuratora Generalnego, Ministra Sprawiedliwości lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Obrońca lub pełnomocnik musi być adwokatem lub radcą prawnym.

18. Ponadto zgodnie z art. 531 § 1 kpk Sąd Najwyższy pozostawia bez rozpoznania przyjętą kasację, jeżeli nie odpowiada ona wymogom formalnym dla tego rodzaju skargi.

V. ODPOWIEDNIE PRZEPISY KODEKSU POSTĘPOWANIA CYWILNEGO, USTAWY PRAWO O POSTĘPOWANIU PRZED SĄDAMI ADMINISTRACYJNYMI ORAZ USTAWY O TRYBIE I ORGANIZACJI POSTĘPOWANIA PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM

19. Zgodnie z art. 87¹ Kodeksu postępowania cywilnego (kpc) obecność adwokata lub radcy prawnego jest obowiązkowa w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. Dotyczy to również wstępnych procedur sprawdzających, które są przeprowadzane przez sądy niższej instancji przed rozpoczęciem postępowania przed Sądem Najwyższym. Przymus adwokacko-radcowski nie dotyczy postępowań, w których stroną albo organem, przedstawicielem lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz, profesor prawa, doktor habilitowany nauk prawnych, adwokat, radca prawny lub radca Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa.

20. Zgodnie z art. 175 § 1 ustawy Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi („ustawa Ppsa”) w związku z art. 173 § 1 tejże ustawy, od wydanego przez wojewódzki sąd administracyjny wyroku lub postanowienia kończącego administracyjne postępowanie w sprawie przysługuje skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Skarga kasacyjna powinna być sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego uprawnionego do reprezentowania wnoszącego skargę kasacyjną, chyba że sporządzającym skargę kasacyjną lub jego pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz, radca Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych albo skargę kasacyjną wnosi prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka. Zgodnie z art. 175 § 3 tejże ustawy, w określonych przypadkach skarga kasacyjna może być sporządzona przez doradcę podatkowego lub rzecznika patentowego. Z odpowiedniego orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego (zob. np. postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 12 maja 2011 r. w sprawie II GZ 242/11) wynika, że prawo adwokata lub radcy prawnego do wniesienia skargi kasacyjnej w sprawie, w której jest stroną, pochodzi wprost z art. 175 § 1 Ppsa.

21. Zgodnie z art. 66 ust. 1 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, w postępowaniu przed tym sądem obowiązkowe jest korzystanie z pomocy adwokata lub radcy prawnego, chyba że skarżący jest sędzią, prokuratorem, adwokatem, radcą prawnym, notariuszem, profesorem lub doktorem habilitowanym nauk prawnych. Przymus adwokacko-radcowski dotyczy zarówno sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej, jak i reprezentowania skarżącego.

VI. WYROK TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO Z DNIA
21 CZERWCA 2016 R. W SPRAWIE SK 2/15

22. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 526 § 2 kpk w zakresie, w jakim wyłącza możliwość sporządzenia i podpisania kasacji przez adwokata lub radcę prawnego w postępowaniu karnym, w którym jest on oskarżonym, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

23. Trybunał Konstytucyjny uzasadnił wyrok w następujący sposób.

– Przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu kasacyjnym stanowi gwarancję odpowiedniego poziomu formalnego i merytorycznego kasacji. Zastosowany wobec oskarżonego, który sam jest z zawodu adwokatem lub radcą prawnym, staje się zbyt liczny i nieproporcjonalny względem zamierzonego celu. W takiej sytuacji stanowi wyraz nadmiernego formalizmu procesowego i nieproporcjonalne ograniczenie prawa danego adwokata lub radcy prawnego do sprawiedliwej procedury sądowej.

– Nie można zasadnie twierdzić, że adwokat, który bierze udział w dotyczącym go postępowaniu kasacyjnym, nie jest w stanie wnieść środka odwoławczego, który spełniałby wymogi formalne i merytoryczne właściwe takim środkom odwoławczym. Ewentualne emocjonalne nastawienie tego adwokata do własnej sprawy ma charakter zmienny i nie prowadzi automatycznie do umniejszenia jego walorów zawodowych. Nie można też twierdzić, że osoba wykonująca zawód prawniczy, choćby głęboko zaangażowana w sprawę dotyczącą jej osobiście, może nie być w stanie wnieść kasacji zgodnie z wymaganymi warunkami jakościowymi lub prawidłowo przedstawić swojej sprawy przed Sądem Najwyższym.

– Stwierdzenie, zgodnie z którym przymus adwokacko-radcowski stanowi gwarancję wysokiego poziomu kasacji, dotyczy nie tyle przedstawienia argumentacji mającej przekonać Sąd Najwyższy o zasadności stanowiska podtrzymywanego przez wnoszącego kasację, ile ogółu warunków formalnych i merytorycznych, jakie musi spełniać środek odwoławczy, aby mógł być uznany za skutecznie wniesiony. W tym świetle kwestia bezstronnego podejścia adwokata występującego w postępowaniu kasacyjnym staje się drugorzędna w stosunku do jego obowiązku wniesienia kasacji odpowiadającej warunkom dopuszczalności przewidzianym dla tego rodzaju skargi. Nieuzasadnione jest twierdzenie, że adwokat lub radca prawny, aby spełnić te warunki w postępowaniu dyscyplinarnym, w którym zostaje pociągnięty do odpowiedzialności, musi korzystać z pomocy innego adwokata lub radcy prawnego.

– W przypadku zastosowania w sprawie takiej jak niniejsza art. 526 § 2 kpk skutkuje zakwestionowaniem statusu i kwalifikacji zawodowych danego adwokata lub radcy prawnego: uzależnia wykonywanie przez tego adwokata lub radcę prawnego prawa do sądu od pomocy innego przedstawiciela zawodu prawniczego. Pełnomocnik występuje zatem na wszystkich etapach postępowania kasacyjnego zamiast zainteresowanego, a jego interwencja nie

jest już środkiem zapewniającym jakość kasacji, lecz czystą i prostą konsekwencją przymusu adwokacko-radcowskiego jako takiego. Reprezentując stronę, która sama jest z zawodu adwokatem lub radcą prawnym, musi złożyć odwołanie, które z konieczności różni się od tego, jakie jego mocodawca sam by sporządził i podpisał. Jeżeli przy sporządzaniu kasacji wykorzystuje elementy sporządzone przez swojego mocodawcę, to tak sporządzona kasacja nie spełnia wymogów art. 526 § 2 kpk.

– Natomiast podpisując pismo procesowe, adwokat poświadcza, że akceptuje jego treść i wyraża zgodę na jego wykorzystanie w postępowaniu przed organem władzy publicznej. W tym świetle spoczywający na adwokacie lub radcy prawnym uczestniczącym w postępowaniu kasacyjnym obowiązek zlecenia sporządzenia kasacji innemu adwokatowi lub radcy prawnemu jest nadmierny, tym bardziej że niedopełnienie tego obowiązku naraża danego adwokata lub radcę prawnego na ryzyko odrzucenia jego kasacji, mimo że spełnia ona wymogi jakościowe przewidziane dla tego rodzaju skargi. Stanowi to naruszenie prawa do sądu.

– Ponadto Sąd Najwyższy nie dysponuje instrumentem umożliwiającym sprawdzenie w każdym przypadku, czy kasacja została sporządzona przez adwokata lub radcę prawnego wnoszącego kasację, czy też przez jego adwokata lub radcę prawnego.

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 6 KONWENCJI

24. Powołując się na art. 6 ust. 1 Konwencji, skarżący twierdzi, że odmowa rozpatrzenia przez Sąd Najwyższy kasacji, którą wniósł za pośrednictwem adwokata, naruszyła jego prawo do sądu. W istotnych dla niniejszej sprawy fragmentach postanowienie, na które powołuje się skarżący, ma następujące brzmienie:

„1. Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy [...] przez [...] sąd [...] przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym [...]”.

A. Dopuszczalność

W przedmiocie możliwości zastosowania art. 6 Konwencji

25. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że postępowanie dyscyplinarne dotyczące prawa do dalszego wykonywania zawodu adwokata na zasadzie samozatrudnienia – co miało miejsce w niniejszej sprawie, zważywszy na kary, które mogły zostać nałożone przez sądy adwokatury (zob. paragraf 12 powyżej) – powoduje powstanie sporu dotyczącego „praw [...] o charakterze cywilnym” w rozumieniu art. 6 ust. 1 (zob. odpowiednio,

Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii, 23 czerwca 1981 r., §§ 41–51, Seria A nr 43, *Gautrin i Inni przeciwko Francji*, 20 maja 1998 r., § 33, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, oraz *W.R. przeciwko Austrii*, nr 26602/95, § 30, 21 grudnia 1999 r.). Możliwość zastosowania art. 6 ust. 1 do okoliczności sprawy nie jest przed Trybunałem kwestionowana.

26. W tych okolicznościach Trybunał uważa, że art. 6 Konwencji ma zastosowanie w niniejszej sprawie w jego aspekcie cywilnym.

27. Zauważając ponadto, że skarga nie jest w sposób oczywisty nieuzasadniona w rozumieniu art. 35 ust. 3 lit. a Konwencji oraz że nie podnosi żadnych innych podstaw niedopuszczalności, Trybunał uznaje ją za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Stanowiska stron

28. Skarżący uznaje, że postanowienie Sądu Najwyższego stanowiło nieuzasadnioną ingerencję w jego prawo do sądu. Nie kwestionuje on przymusu adwokackiego w postępowaniu kasacyjnym jako takiego, ale utrzymuje, że to zastosowanie art. 526 § 2 kpk przez sądy krajowe w tej sprawie, a nie przepis sam w sobie, narusza jego prawa podstawowe.

29. Wskazując na wyrok w sprawie *Foucher przeciwko Francji* (18 marca 1997 r., *Zbiór* 1997-II), skarżący powołuje się na swoje prawo do bronięcia samego siebie. Twierdzi on, że był w pełni świadom istnienia odpowiednich przepisów krajowych. Uważa zatem, że byłby w pełni zdolny do należytej obrony swojej sprawy i że w konsekwencji obowiązek korzystania z usług innego adwokata w postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko niemu nie miał żadnego uprawnionego celu i był nieproporcjonalny w okolicznościach sprawy.

30. Skarżący odrzuca argument Rządu, zgodnie z którym nie byłby w stanie samodzielnie bronić się przed Sądem Najwyższym, a nadzwyczajny charakter kasacji wymagał dodatkowego i bezstronnego wkładu intelektualnego ze strony innego prawnika. Wskazuje, że argument Rządu w tej kwestii wydaje mu się nielogiczny, zważywszy, że nic nie stało na przeszkodzie, aby na przykład reprezentował w sądzie jednego ze swoich krewnych.

31. Rząd twierdzi, że nie doszło do naruszenia art. 6 Konwencji. Opierając się na sprawie *Bąkowska przeciwko Polsce* (nr 33539/02, 12 stycznia 2010 r.), Rząd argumentuje, że postępowanie w niniejszej sprawie było zgodne zarówno z ustawodawstwem krajowym regulującym przymus adwokacko-radcowski w postępowaniu kasacyjnym, zgodnie z wykładnią sądów krajowych, jak i z orzecznictwem Trybunału.

32. Uznaje, że w świetle uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w tej sprawie nie ulega wątpliwości, iż skarżący nie dopełnił wynikającego z art. 526 § 2 kpk obowiązku sporządzenia kasacji przez innego niż on sam

przedstawiciela zawodu prawniczego. W tym względzie Rząd podnosi w szczególności, że jako adwokat z zawodu, skarżący był w pełni świadom tego obowiązku, który był jasno określony w przepisach i konsekwentnie stosowany w orzecznictwie krajowym.

33. Rząd uznaje, że fakt, iż skarżący zlecił adwokatowi reprezentowanie go przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka świadczy o tym, że rozumie on, iż ze względu na szczególny charakter niektórych postępowań, nawet osoba wykonująca zawód prawniczy, taka jak on sam, może czasami potrzebować pomocy innej osoby wykonującej zawód prawniczy.

2. Ocena Trybunału

34. Trybunał przypomina, że art. 6 Konwencji gwarantuje każdemu prawo do rozpatrzenia przez sąd każdego sporu dotyczącego jego praw i obowiązków o charakterze cywilnym, a zatem ustanawia „prawo do sądu”, którego aspektem jest prawo dostępu, tj. prawo do wniesienia sprawy do sądu w sprawach cywilnych. Prawo to nie ma charakteru bezwzględnego; podlega ono domyślnie dopuszczalnym ograniczeniom, ponieważ ze swej natury wymaga regulacji przez państwo. Jednakże, chociaż Układające się Państwa korzystają z pewnego marginesu oceny w tym zakresie, do Trybunału należy wydanie ostatecznego orzeczenia w sprawie zgodności z wymogami Konwencji (*Kreuz przeciwko Polsce* (nr 1), nr 28249/95, § 53, ETPC 2001-VI, oraz *V.M. przeciwko Bułgarii*, nr 45723/99, § 41, 8 czerwca 2006 r.).

35. W wielu sprawach przyjęto, że dostęp do sądu może podlegać różnego rodzaju ograniczeniom (*Brualla Gómez de la Torre przeciwko Hiszpanii*, 19 grudnia 1997 r., § 33, *Zbiór* 1997-VIII, oraz *Tolstoy Miloslavsky przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 13 lipca 1995 r., §§ 61 i następne, Seria A nr 316-B). W każdym z tych przypadków Trybunał badał jednak, czy zastosowane ograniczenia ograniczyły otwarty dostęp jednostki w taki sposób lub w takim stopniu, że naruszyły samą istotę prawa.

36. W związku z tym Trybunał powtarza, że ograniczenie dostępu do sądu lub trybunału jest zgodne z art. 6 ust. 1 tylko w przypadkach, gdy służy realizacji uprawnionego celu i gdy istnieje rozsądny związek proporcjonalności między zastosowanymi środkami a realizowanym celem (zob. *Kreuz*, cyt. powyżej, §§ 54–55, oraz *Tinnelly & Sons Ltd i Inni oraz McElduff i Inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, 10 lipca 1998 r., § 72, *Zbiór* 1998-IV).

37. Trybunał przypomina również, że przepisy dotyczące form i terminów wnoszenia skarg mają na celu zapewnienie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości i poszanowania, w szczególności, zasady pewności prawa. Osoby zainteresowane powinny móc oczekiwać, że zasady te będą stosowane (*Cañete de Goñi przeciwko Hiszpanii*, nr 55782/00, § 36, 15 października 2002 r.).

38. Trybunał przypomina również, że interpretacja przepisów proceduralnych należy przede wszystkim do władz krajowych, a w szczególności do sądów (zob., odpowiednio, *Tejedor García przeciwko Hiszpanii*, 16 grudnia 1997 r., § 31, *Zbiór* 1997-VIII). Wykładnia i stosowanie przepisów nie powinny jednak uniemożliwiać jednostkom skorzystania z dostępnego środka odwoławczego. Trybunał musi sprawdzić zgodność skutków takiej wykładni lub zastosowania z Konwencją, w szczególności gdy wydaje się, że w ich wyniku skarżący mógł doświadczyć odmowy wymiaru sprawiedliwości (zob., odpowiednio, *Tejedor García*, cyt. powyżej, § 31, oraz *Ben Salah, Adraqui i Dhaimé przeciwko Hiszpanii* (dec.), nr 45023/98, 27 kwietnia 2000 r.). Odrzucenie skargi ze względu na uchybienia formalne, których nie można przypisać skarżącemu, może naruszać prawo do sądu (*Sotiris przeciwko Grecji*, nr 39442/98, 16 listopada 2000 r.).

39. Ponadto Trybunał przypomina, że art. 6 Konwencji nie wymaga od Układających się Państw ustanowienia sądów apelacyjnych lub kasacyjnych (zob. w szczególności *Kemp i Inni przeciwko Luksemburgowi*, nr 17140/05, § 48, 24 kwietnia 2008 r., oraz *Delcourt przeciwko Belgii*, 17 stycznia 1970 r., §§ 25–26, Seria A nr 11), ale jeśli takie sądy istnieją, gwarancje art. 6 Konwencji muszą być w nich respektowane, w szczególności w zakresie skutecznego prawa dostępu do sądów w odniesieniu do decyzji dotyczących „praw i obowiązków o charakterze cywilnym” (*Brualla Gómez de la Torre*, cyt. powyżej, § 37). Zgodność ograniczeń przewidzianych w prawie krajowym z prawem dostępu do sądu uznanym w art. 6 ust. 1 zależy od specyfiki danego postępowania, a przy jej ocenie należy wziąć pod uwagę całość procesu prowadzonego w krajowym porządku prawnym oraz rolę, jaką odgrywa w nim Sąd Najwyższy, ponieważ warunki dopuszczalności skargi kasacyjnej mogą być bardziej rygorystyczne niż warunki dopuszczalności apelacji (*Khalfaoui przeciwko Francji*, nr 34791/97, ETPC 1999-IX).

40. W niniejszej sprawie Trybunał zauważa, że stosując art. 526 § 2 kpk, Sąd Najwyższy odmówił rozpoznania kasacji, którą skarżący, adwokat z zawodu, wniósł do niego za pośrednictwem innego adwokata od postanowień wydanych wobec niego przez sądy dyscyplinarne Izby Adwokackiej. Stwierdza, że w rezultacie prawo skarżącego do sądu zostało w sposób oczywisty ograniczone.

41. Następnie Trybunał zauważa, że na poparcie tej decyzji Sąd Najwyższy powołał się na wymóg prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, podkreślając w szczególności, że art. 526 § 2 kpk wymaga od zainteresowanego, aby kasacja w jego sprawie została sporządzona przez osobę wykonującą zawód prawniczy inną niż on sam, tak aby spełniała określone wymogi jakościowe (zob. paragraf 10 powyżej).

42. Mając na uwadze argumentację przedstawioną w orzeczeniu Sądu Najwyższego, Trybunał uważa, że cel kwestionowanego ograniczenia jako

taki był uprawniony. Trybunał kwestionuje jednak konieczność i proporcjonalność tego ograniczenia w stosunku do zamierzonego celu.

43. W tym kontekście zauważa, że w następstwie postępowania wszczętego przeciwko skarżącemu przez sąd dyscyplinarny, został on ukarany naganą. Był to wprawdzie jeden z najmniej dotkliwych środków w ramach dostępnych kar, jednak z pewnością mógł on mieć wpływ na reputację zawodową zainteresowanego. Był to również pierwszy środek dyscyplinarny kiedykolwiek zastosowany wobec niego. W tych okolicznościach Trybunał uznaje, że zainteresowany miał uprawniony interes w tym, aby Sąd Najwyższy rozpatrzył jego kasację, zwłaszcza że w tym przypadku Sąd Najwyższy był jedynym organem „zewnętrznym” względem sądów, które wcześniej były zaangażowane w rozpatrywanie sprawy.

44. Początkowo skarżący osobiście wniósł kasację. Po wezwaniu go przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny do usunięcia braków formalnych wniesionej w ten sposób kasacji, ustanowił on adwokata, który reprezentował go przed Sądem Najwyższym. Adwokat ten wniósł w imieniu skarżącego kasację, którą sam podpisał. Sąd Najwyższy odmówił rozpatrzenia tego odwołania z uwagi na to, że wbrew wymogom art. 526 § 2 kpk kasacja została sporządzona przez samego zainteresowanego, a nie przez jego adwokata.

45. Z uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego w tej kwestii nie wynika, że kasacja, którą skarżący, adwokat z zawodu, wniósł za pośrednictwem adwokata, prawomocnie ustanowionego do reprezentowania go przed Sądem Najwyższym, nie odpowiadała warunkom formalnym lub merytorycznym przewidzianym dla tego rodzaju skargi lub że jej jakość była niższa od standardów obowiązujących w tej dziedzinie. Z postanowienia tego nie wynika również, jakoby istniały uzasadnione podstawy do uznania, że skarżącemu w niniejszej sprawie brakowało obiektywnego i bezstronnego podejścia, które zdaniem Sądu Najwyższego było niezbędne do prawidłowego przedstawienia jego sprawy w postępowaniu kasacyjnym (zob. *a contrario*, *Correia de Matos przeciwko Portugalii* [WI], nr 56402/12, § 154, 4 kwietnia 2018 r.). Podpisując kasację, adwokat wyznaczony przez skarżącego zaświadczył, że spełniała ona wszystkie warunki formalne i merytoryczne, od których właściwe przepisy krajowe uzależniały rozpatrzenie kasacji przez Sąd Najwyższy.

46. W tych okolicznościach Trybunał uważa, że podejście, które doprowadziło sąd krajowy do odrzucenia kasacji wniesionej do niego przez skarżącego za pośrednictwem jego adwokata, było zbyt formalistyczne i tym samym nieproporcjonalne do zamierzonego uprawnionego celu.

47. Zauważa, że w wersji sprzed nowelizacji z 2000 r. art. 526 § 2 kpk nie przewidywał przymusu adwokacko-radcowskiego podobnego do tego, który jest przedmiotem w postępowaniu w niniejszej sprawie (zob. paragraf 16 powyżej). Trybunał zauważa ponadto, że w wyroku cytowanym w paragrafach 22 i 23 powyżej polski Trybunał Konstytucyjny orzekł, że w wersji obowiązującej od czasu przedmiotowej zmiany ustawodawczej

przepis ten jest sprzeczny z Konstytucją RP. Na koniec stwierdza, że ani kpk, ani ustawa Ppsa, ani ustawa regulująca tryb postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym nie przewidują przymusu adwokacko-radcowskiego podobnego do tego, będącego przedmiotem skargi skarżącego (zob. paragrafy 19–21 powyżej).

48. W świetle powyższego Trybunał uznaje, że odmowa rozpoznania przez Sąd Najwyższy kasacji wniesionej przez skarżącego za pośrednictwem jego adwokata naruszyła jego prawo do sądu.

49. Doszło zatem do naruszenia art. 6 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

50. Zgodnie z art. 41 Konwencji:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

51. Skarżący nie wnosi o żadne zadośćuczynienie. W związku z tym nie ma potrzeby orzekania w tej kwestii.

**Z POWYŻSZYCH WZGLĘDÓW, TRYBUNAŁ,
JEDNOMYŚLNIE,**

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną;
2. *Orzeka*, że doszło do naruszenia art. 6 Konwencji.

Sporządzono w języku francuskim i przekazano w formie pisemnej w dniu 23 września 2021 r., zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu.

Renata Degener
Kancierz

Péter Paczolay
Przewodniczący